

การตรวจสอบและถ่วงดุลการชันสูตรพลิกศพและการผ่าศพตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เอกลักษณ์ พงศ์พุทธชาติ*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธาณี วรรณัทธ์**

บทคัดย่อ

การศึกษานิติพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาถึงการตรวจสอบและถ่วงดุลในกระบวนการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กรณีการชันสูตรพลิกศพ หรือการตรวจศพภายนอกและกรณีการผ่าศพเพื่อชันสูตร ซึ่งการตายโดยผิดธรรมชาติในกรณีปกติสามารถกระทำได้โดยพนักงานสอบสวนกับแพทย์เพียงสองฝ่ายเท่านั้น ทั้งที่การชันสูตรพลิกศพดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการวินิจฉัยแห่งคดี ต่างจากในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองมีหน้าที่เข้าร่วมด้วยในการชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนกับแพทย์ ซึ่งเป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลในการปฏิบัติหน้าที่และเพื่อให้กระบวนการค้นหาความจริงนั้นมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบการชันสูตรพลิกศพ ผู้เขียนเห็นว่า เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพ หรือการตรวจศพภายนอกและกรณีการผ่าศพเพื่อชันสูตร มีการตรวจสอบและถ่วงดุลในการปฏิบัติหน้าที่ที่ดีและมีประสิทธิภาพในการค้นหาความจริง ควรกำหนดให้พนักงานอัยการในฐานะซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐและประชาชน มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหนึ่ง ร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ในกรณีที่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพ หรือการตรวจศพภายนอก ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 รวมถึงกรณีที่ต้องมีการผ่าศพตรวจภายในเพื่อค้นหาสาเหตุแห่งการตายที่แน่ชัด ให้พนักงานอัยการมีอำนาจเข้าร่วมกับแพทย์ในกระบวนการผ่าศพตรวจพิสูจน์ด้วย เช่นเดียวกับกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ที่พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพนั้น ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใสในการตรวจสอบและถ่วงดุลในกระบวนการการชันสูตรพลิกศพและทำให้การชันสูตรพลิกศพเป็นการค้นหาความจริงจากศพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. บทนำ

การชันสูตรพลิกศพ หมายถึง การตรวจดูศพเพื่อค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตายขึ้น การชันสูตรพลิกศพจึงเป็นการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาช่วยค้นหาความจริงในกระบวนการยุติธรรม

การชันสูตรพลิกศพ เป็นวิธีการในการตรวจสอบร่างกายของผู้ตาย โดยวัตถุประสงค์ของการชันสูตรพลิกศพทางคดี เพื่อที่จะเป็นการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล (Identification) เพื่อให้สามารถบ่งชี้ได้ถึงอายุ เพศ เชื้อชาติ รวมถึงการตรวจดูตำหนิรูปพรรณสัณฐาน ซึ่งการชันสูตรพลิกศพจะกระทำในกรณีที่ปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ (Unnatural death) หรือที่เป็นการตายโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ซึ่งการชันสูตรพลิกศพเป็นกระบวนการเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ตายว่าได้รับการตรวจสอบเกี่ยวเนื่องกับการตายนั้นว่ามีความผิดอาญาเกิดขึ้นหรือไม่ และอาจสามารถระบุถึงตัวผู้กระทำให้บุคคลนั้นถึงแก่ความตายว่าเป็นผู้ใด

สำหรับประเทศไทย การชันสูตรพลิกศพเป็น ระบบตำรวจ (Police system) โดยระบบดังกล่าว ผู้มีบทบาทหลักในการชันสูตรพลิกศพ ได้แก่ องค์กรตำรวจ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการตรวจดูศพภายนอก การสั่งให้มีการผ่าศพ การรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ในที่เกิดเหตุ และการถามปากคำพยานที่เห็นเหตุการณ์ด้วย

ปัจจุบันการชันสูตรพลิกศพอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งได้กำหนดถึงสาเหตุการตายที่มีความจำเป็นต้องให้มีการชันสูตรพลิกศพไว้ ดังนี้

1) การฆ่าตัวตาย (committed suicide) หมายถึง กรณีที่ผู้ตายทำให้ตนเองถึงแก่ความตายโดยเจตนา การที่กฎหมายกำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพ ก็เพื่อให้เป็นที่แน่ชัดว่าผู้ตายตายเพราะการฆ่าตัวตายจริง มิใช่การฆาตกรรม

2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย (homicide) หมายถึง การตายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลอื่น ไม่ว่าจะการกระทำดังกล่าวจะเป็นการกระทำที่ผู้กระทำอาจต้องรับผิดชอบในทางอาญาหรือไม่

3) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย หมายถึง กรณีการตายที่เกิดจากการที่ถูกสัตว์ทำร้ายโดยตรง เช่น การถูกงูกัด ถูกช้างเหยียบ ถูกเสือทำร้าย อันมิใช่เกิดจากโรคที่สัตว์นั้นเป็นพาหะนำโรค เช่น โรคมาลาเรีย พืชสุนัขบ้า กาฬโรค การที่กฎหมายกำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพก็เพื่อความกระจ่างชัดในสาเหตุการตาย เพราะอาจเป็นไปได้ว่ามีการใช้สัตว์เป็นเครื่องมือในการกระทำ ความผิดต่อผู้อื่น เช่น การปล่อยงูพิษไปกัด เป็นต้น

4) การตายโดยอุบัติเหตุ (accident) หมายถึง การตายที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดและโดยบังเอิญ จัดเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติที่พบได้มากที่สุด โดยเฉพาะอุบัติเหตุจากการจราจรทางบก นอกจากนั้นก็อาจเกิดขึ้นได้จากการจมน้ำตาย ไฟผ่าตาย การที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ก็เพื่อให้แน่ใจว่าการตายนั้น มิได้เกิดจากการกระทำผิดอาญา

5) การตายโดยยังมีปรากฏเหตุ (sudden & unexpected death) เป็นกรณีที่เกิดจากความสงสัยเกี่ยวกับการกระทำผิดอาญาได้มากที่สุด การชันสูตรพลิกศพก็เพื่อจะแยกการตายโดยกะทันหัน และไม่คาดคิดซึ่งเป็นการตายตามธรรมชาติออกไป เช่น โรคกล้ามเนื้อหัวใจตายจากการขาดเลือดเฉียบพลัน โรคไหลตาย (SUNDS : sudden unexpected natural death syndrome) เป็นต้น

ในกรณีที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 กำหนดให้มีบุคคลเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ดังต่อไปนี้

(1) พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ กล่าวคือ พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่มีเขตอำนาจในการสอบสวน และให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ และก่อนการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้

(2) แพทย์ผู้มีอำนาจในการชันสูตรพลิกศพ

แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งเป็นผู้ได้รับวุฒิปัตร์หรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภา

แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ

แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

แพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชน หรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่

แต่หากเป็นกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ กฎหมายกำหนดให้เพิ่มเจ้าพนักงานอีกสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นการตายอย่างธรรมดา หรือการตายโดยผิดธรรมชาติ เพื่อเป็นการตรวจสอบถ่วงดุลและค้นหาความจริงที่เกี่ยวข้องกับการตายนั้น อีกทั้งเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในตรวจสอบการกระทำซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ คือ

(1) พนักงานอัยการ และ

(2) พนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอ หรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย ยังคงแยกการชันสูตรพลิกศพกับการผ่าศพออกจากกัน กล่าวคือ จะทำการผ่าศพก็ต่อเมื่อเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรเห็นควรส่งศพหรือชิ้นส่วนของศพให้แพทย์นิติเวชในโรงพยาบาลของรัฐทำการผ่าแยกธาตุ ซึ่งถ้าเจ้าพนักงานเห็นว่าการชันสูตรพอรู้สาเหตุการตายแล้ว และพอใจต่อผลการพิสูจน์ในที่พบศพแล้ว ถือว่าการชันสูตรศพรายนั้นเสร็จสิ้นตามกฎหมาย

ทั้งนี้ การชันสูตรศพนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็นสองแบบ คือ การพลิกศพเพื่อชันสูตร หรือเรียกว่า ชันสูตรพลิกศพ และการผ่าศพเพื่อชันสูตร

การชันสูตรพลิกศพ หรือการพลิกศพเพื่อชันสูตร คือการตรวจศพแต่เพียงภายนอก ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีเจตนารมณ์ให้ดำเนินการในสถานที่พบศพ โดยห้ามเคลื่อนย้ายศพยกเว้นแต่เพื่อป้องกันอันตรายแก่อนามัยของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอื่น ๆ

ในส่วนของการผ่าศพเพื่อชันสูตร หมายถึง การตรวจศพทั้งภายนอกและการผ่าศพ เพื่อตรวจภายในตลอดจนการเก็บตัวอย่างเลือดหรือสารคัดหลั่งหรือสิ่งอื่น ตลอดจนชิ้นเนื้อหรืออวัยวะ เพื่อการตรวจทางจุลพยาธิวิทยา โดยการผ่าศพคดี ผู้ผ่าศพควรเป็นแพทย์นิติเวชหรือนิติพยาธิแพทย์ และควรทำการผ่าศพในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้เพื่อการผ่าศพโดยเฉพาะ

การชันสูตรพลิกศพ หรือ การตรวจศพภายนอก มีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้มีหน้าที่จักต้องกระทำโดยละเอียดรอบคอบที่สุดเพื่อประกันว่า ในกรณีใดกรณีหนึ่งนั้นเป็นกรณีที่ไม่มีการจำเป็นต้องผ่าศพตรวจพิสูจน์หรือ ต้องมีการผ่าศพตรวจภายในอย่างแท้จริง

การชันสูตรพลิกศพ หรือ การตรวจศพภายนอก เป็นวิธีการพิเศษในเรื่องพยานวัตถุ และจัดเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งเรื่องหนึ่งในการดำเนินคดีอาญา แต่อย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยในปัจจุบันยังให้ความสำคัญต่อ การชันสูตรพลิกศพ หรือ การตรวจศพภายนอก ค่อนข้างน้อย เนื่องจากการชันสูตรพลิกศพ หรือ การตรวจศพภายนอก ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นปัจจุบันในกรณีปกติกระทำโดยพนักงานสอบสวนและแพทย์เพียงสองฝ่าย

ส่วนการผ่าศพเพื่อชันสูตร หมายความว่า การตรวจศพทั้งภายนอกและการผ่าศพเพื่อตรวจภายใน รวมถึงการตรวจในห้องปฏิบัติการนั้น กรณีปกติกระทำโดยพนักงานสอบสวนและแพทย์เพียงสองฝ่าย เว้นแต่ในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้เพิ่มพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองอีกสองฝ่ายในการร่วมชันสูตรพลิกศพ เพื่อเป็นการตรวจสอบและถ่วงดุล

จะเห็นได้ว่า กรณีการตรวจศพภายนอกและการผ่าศพเพื่อชันสูตร กระทำโดยพนักงานสอบสวนและแพทย์เพียงสองฝ่าย ซึ่งเห็นว่ายังขาดความรัดกุมในการตรวจสอบและถ่วงดุล โดยต่างจากกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ซึ่งมีพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองในการเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพ ซึ่งเป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ

ดังนั้นจึงเห็นว่าสมควรศึกษาถึงกรณีการตรวจศพภายนอกและการผ่าศพเพื่อชันสูตร ว่าการกำหนดให้พนักงานสอบสวนและแพทย์เพียงสองฝ่ายเป็นผู้มีหน้าที่ในการตรวจศพภายนอก

และการผ่าศพเพื่อชันสูตรนั้น เพียงพอหรือไม่ในการวินิจฉัยคดีและมีการตรวจสอบและถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสนองต่อการค้นหาความจริงให้แก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การชันสูตรพลิกศพเป็นขั้นตอนการตรวจสอบการตายทางกฎหมายขั้นตอนหนึ่ง เพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อสาเหตุถึงสาเหตุและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการตาย และเพื่อการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายและคุ้มครองสิทธิของผู้ตายเพื่อประกันว่าการตายนั้นได้รับการตรวจสอบจากกระบวนการยุติธรรมแล้ว

ระบบการชันสูตรพลิกศพ ที่ประเทศต่างๆทั่วโลกนิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน สามารถแบ่งเป็นระบบการชันสูตรพลิกศพระบบใหญ่ๆได้ แบ่งเป็น 3 ระบบ ดังนี้

1) ระบบศาล (Court system) หมายถึง ศาลหรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากศาลที่มีอำนาจรับผิดชอบโดยตรงในการชันสูตรพลิกศพ พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานตำรวจอาจมีส่วนเข้ามาช่วยเหลือในการชันสูตรพลิกศพบ้าง แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้อำนาจของศาลหรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากศาลเป็นสำคัญ

2) ระบบแพทย์สอบสวน (Medical examiner system) หมายถึง ระบบซึ่งให้แพทย์ที่ผ่านการอบรมทางนิติเวชศาสตร์มีอำนาจเต็มในการชันสูตรพลิกศพ โดยมีอำนาจตั้งแต่การดูศพ และการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดเกี่ยวกับการตายนั้น ตลอดจนการสอบสวนพยานบุคคล และรวมถึงอำนาจในการผ่าศพเพื่อพิสูจน์ด้วยตนเอง

3) ระบบตำรวจ (Police system) หมายถึง ระบบซึ่งให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจเต็มเพียงฝ่ายเดียวในการชันสูตรพลิกศพ การจะให้มีการผ่าศพเพื่อชันสูตรหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับเจ้าพนักงานตำรวจเป็นสำคัญ

สำหรับประเทศไทย การชันสูตรพลิกศพเป็น ระบบตำรวจ (Police system) โดยระบบดังกล่าวนี้ ผู้มีบทบาทหลักในการชันสูตรพลิกศพ ได้แก่ องค์กรตำรวจ ซึ่งในกรณีการตายปกติพนักงานสอบสวนจะเข้ามามีบทบาทอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการตรวจดูศพภายนอก การสั่งให้มีการผ่าศพ การรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ในที่เกิดเหตุ และการถามปากคำพยานที่เห็นเหตุการณ์ด้วย โดยการชันสูตรพลิกศพนั้นกระทำร่วมกับแพทย์

แต่หากเป็นกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม กำหนดให้พนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอ หรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพด้วย เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพดำเนินไปด้วยความโปร่งใสโดยมีการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพ

การชันสูตรพลิกศพ หรือการตรวจศพภายนอก เป็นขั้นตอนซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้มีหน้าที่การชันสูตรพลิกศพ หรือการตรวจศพภายนอกต้องกระทำโดยละเอียดรอบคอบที่สุด เพื่อประกันว่า ในกรณีใดกรณีหนึ่งนั้นเป็นกรณีที่ไม่มีการจำเป็นต้องผ่าศพตรวจพิสูจน์หรือ ต้องมีการผ่าศพตรวจภายในอย่างแท้จริงแต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังคงให้ความสำคัญต่อการชันสูตรพลิกศพ หรือการตรวจศพภายนอกค่อนข้างน้อย กล่าวคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้การชันสูตรพลิกศพ หรือการตรวจศพภายนอกสามารถดำเนินการได้โดยพนักงานสอบสวนและแพทย์เพียงสองฝ่าย

ในส่วนการผ่าศพเพื่อชันสูตร กรณีปกติสามารถดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนและแพทย์เพียงสองฝ่าย เว้นแต่ในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้เพิ่มพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองในการร่วมชันสูตรพลิกศพอีกสองฝ่าย

เมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพนักงานอัยการในการชันสูตรพลิกศพและคุณสมบัติของแพทย์ซึ่งทำการผ่าศพตรวจพิสูจน์ของประเทศไทยและต่างประเทศ มีข้อแตกต่างดังนี้

ประเทศไทย ลักษณะของระบบการชันสูตรพลิกศพเป็นระบบตำรวจ การตายโดยผิดธรรมชาติในกรณีปกติสามารถกระทำได้โดยพนักงานสอบสวนกับแพทย์เพียงสองฝ่าย เว้นแต่ในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้เพิ่มพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองในการร่วมชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนกับแพทย์ ซึ่งแพทย์ที่สามารถทำการชันสูตรพลิกศพได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งเป็นผู้ได้รับวุฒิปริญญาตรีหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภาเป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ แต่หากแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์อื่นทำการชันสูตรพลิกศพได้ ซึ่งประกอบไปด้วย แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด แพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชน หรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่แทนแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ได้

ประเทศฝรั่งเศส ลักษณะของระบบการชันสูตรพลิกศพเป็นระบบศาล ผู้รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพจะเป็นพนักงานสอบสวนไปยังสถานที่ที่พบศพเพื่อหาสาเหตุการตายในขั้นต้น ส่วนในกรณีจำเป็นจะเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการซึ่งจะไปยังสถานที่ที่เกิดเหตุ มีความเป็นอิสระโปร่งใสในการทำงาน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและตรวจสอบโดยพนักงานอัยการขอความช่วยเหลือจากบุคคลที่จะสามารถระบุสาเหตุของการตายได้ และเมื่อมีการตายโดยผิดธรรมชาติจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ โดยผู้มีอำนาจสอบสวนการตายโดยผิดธรรมชาติ

มีอำนาจขอให้แพทย์ผ่าศพเพื่อการชันสูตรได้ ซึ่งแพทย์ที่ผ่าศพจะเป็นแพทย์นิติเวชของมหาวิทยาลัย

ประเทศเยอรมนี ลักษณะของระบบการชันสูตรพลิกศพเป็นระบบศาล การชันสูตรพลิกศพ หรือการตรวจศพภายนอก ต้องกระทำโดยมีพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาเข้าร่วมกับแพทย์ด้วย เพราะถือว่าการวินิจฉัยคดีนั้น โดยหลักแล้วพนักงานอัยการและศาลเป็นผู้วินิจฉัย และการที่กฎหมายบังคับให้นำแพทย์เข้าร่วมนั้น ถือว่าเป็นการช่วยเหลือพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาในฐานะที่แพทย์เป็นผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้ เพื่อมิให้เกิดความผิดพลาดในการวินิจฉัยสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตายนั้น และในกรณีที่ต้องมีการผ่าศพตรวจภายใน กระบวนการผ่าศพตรวจพิสูจน์ต้องเป็นการกระทำโดยแพทย์สองคนซึ่งคนหนึ่งต้องเป็นแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ และพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษามีอำนาจอยู่ร่วมในการผ่าศพตรวจพิสูจน์นั้นด้วย ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าการใช้แพทย์สองคนในกระบวนการผ่าศพนั้นก็เพื่อให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำหน้าที่ซึ่งกันและกัน

จากการศึกษาเปรียบเทียบถึงบทบาทของพนักงานอัยการในการชันสูตรพลิกศพและคุณสมบัติของแพทย์ซึ่งทำการผ่าศพตรวจพิสูจน์ เปรียบเทียบกับต่างประเทศ สำหรับประเทศไทย กรณีการชันสูตรพลิกศพ หรือการตรวจศพภายนอก จากการตายโดยผิดธรรมชาติในกรณีปกติสามารถกระทำได้โดยพนักงานสอบสวนกับแพทย์เพียงสองฝ่าย พนักงานอัยการไม่มีอำนาจหน้าที่ร่วมในการชันสูตรพลิกศพในขั้นตอนการชันสูตรพลิกศพ หรือการตรวจศพภายนอก เว้นแต่ในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ พนักงานอัยการจึงมีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานฝ่ายปกครองพร้อมทั้งพนักงานสอบสวนกับแพทย์ ต่างจากประเทศเยอรมนีที่การชันสูตรพลิกศพ หรือการตรวจศพภายนอกต้องกระทำโดยมีพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาเข้าร่วมกับแพทย์ด้วย เพราะถือว่าการวินิจฉัยคดีนั้น โดยหลักแล้วพนักงานอัยการและศาลเป็นผู้วินิจฉัย หรือในประเทศฝรั่งเศส พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนการตายโดยผิดธรรมชาติ

ในกรณีที่ต้องมีการผ่าศพตรวจภายใน กระบวนการผ่าศพตรวจพิสูจน์สำหรับประเทศไทยก็เช่นเดียวกับกรณีการชันสูตรพลิกศพ หรือการตรวจศพภายนอก จากการตายโดยผิดธรรมชาติในกรณีปกติสามารถกระทำได้โดยพนักงานสอบสวนกับแพทย์เพียงสองฝ่าย พนักงานอัยการไม่มีอำนาจหน้าที่ร่วมในการชันสูตรพลิกศพในขั้นตอนการผ่าศพตรวจภายใน ต่างจากประเทศเยอรมนีที่กระบวนการผ่าศพตรวจพิสูจน์ต้องเป็นการกระทำโดยแพทย์สองคนซึ่งคนหนึ่งต้องเป็นแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ และพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษามีอำนาจอยู่ร่วมในการผ่าศพตรวจพิสูจน์นั้นด้วย หรือในประเทศฝรั่งเศส พนักงานอัยการผู้ที่มีอำนาจสอบสวนการตายโดยผิดธรรมชาติ มีอำนาจขอให้แพทย์ผ่าศพเพื่อการชันสูตรได้ ซึ่งแพทย์ที่ผ่าศพจะเป็นแพทย์นิติเวชศาสตร์ ต่างจากประเทศไทยซึ่งกำหนดให้ขั้นตอนการผ่าศพตรวจภายใน สามารถกระทำได้

โดยแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ แต่หากแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้ใช้แพทย์อื่น

จากการศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบถึงบทบาทของพนักงานอัยการในการชันสูตรพลิกศพและคุณสมบัติของแพทย์ซึ่งทำการผ่าศพตรวจพิสูจน์ เปรียบเทียบกับต่างประเทศ ผู้เขียนเห็นว่ากรณีการชันสูตรพลิกศพ หรือการตรวจศพภายนอกและกรณีการผ่าศพเพื่อชันสูตรยังคงขาดการตรวจสอบและถ่วงดุลที่ดีและมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้กระบวนการตรวจสอบในกระบวนการยุติธรรมมีความโปร่งใสและเพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นต่อระบบการตรวจสอบ ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรมีการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขกฎหมาย ดังนี้

1. ควรกำหนดให้พนักงานอัยการในฐานะซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐและประชาชนมีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหนึ่ง ร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ในกรณีที่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 เพื่อให้มีการตรวจสอบและค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตาย

2. ในกรณีที่ต้องมีการผ่าศพตรวจภายในเพื่อค้นหาสาเหตุแห่งการตายที่แน่ชัด ให้พนักงานอัยการมีอำนาจเข้าร่วมกับแพทย์ในกระบวนการผ่าศพตรวจพิสูจน์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการตรวจสอบและค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายที่ชัดเจน

3. ควรมีการกำหนดจำนวนแพทย์และคุณสมบัติของแพทย์ในกรณีที่ต้องมีการผ่าศพตรวจภายในเพื่อค้นหาสาเหตุแห่งการตาย ให้กระทำได้โดยแพทย์สองคนเพื่อให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน และกำหนดให้หนึ่งในแพทย์ผู้ทำการผ่าศพตรวจภายในนั้น ต้องเป็นแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์เพื่อป้องกันความเหลื่อมล้ำในมาตรฐานของแพทย์กรณีที่ใช้แพทย์อื่นสามารถทำการผ่าศพตรวจภายในแทนแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ได้ในกระบวนการผ่าศพตรวจพิสูจน์

4. ควรมีการกำหนดขอบเขตของแพทย์ในกรณีที่ต้องมีการผ่าศพตรวจภายใน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 151 เพื่อป้องกันมิให้แพทย์กระทำการที่อาจเกินเลยตามขอบเขตของการกระทำเท่าที่จำเป็นสำหรับการผ่าศพในกระบวนการผ่าศพตรวจพิสูจน์

บรรณานุกรม

- คณิต ฦ นคร. (2555). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- เลียง หุยประเสริฐ. (2550). *นิติเวชศาสตร์ สำหรับพนักงานสืบสวนสอบสวน* (แก้ไขปรับปรุงครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สุตรไพศาล.

เลี้ยว หุยประเสริฐ. (2548-2550). *แนวทางในการปฏิบัติทางนิติเวชศาสตร์*. คณะกรรมการ
ฝึกอบรมเพื่อความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมสาขานิติเวชศาสตร์.
วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (2543). *แนวทางการพัฒนางานนิติเวชในกระบวนการยุติธรรม*. กรุงเทพฯ:
สถาบันกฎหมายอาญา.
สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2559). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง*.
(พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2557). *นิติเวชศาสตร์และกฎหมายการแพทย์* (พิมพ์ครั้งที่ 3).
กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
อุทัย อาทิวา. (2554). *รวบบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส*. กรุงเทพฯ:
วี.เจ. พรินตัง.
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.
พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542